

ARBA' A BANTEM - אַרְבָּעָה בָּנִים

GAN
ALEF
BET
GIMMEL
DALET
HET
WAW

DE VIER KINDEREN

Ma Nisjtanna en nog meer (groep 7 en 8)

In ieder boekje leer je over een ander gedeelte uit de hagada van Pesach.

Deel 5 Arba'a baniem – de vier kinderen

Tekst: Henny van het Hoofd

Illustraties: Marchien Mayer

Dit werkboekje is onderdeel van het landelijke JELED leerplan voor joodse les aan kinderen van 4 tot en met 12 jaar.

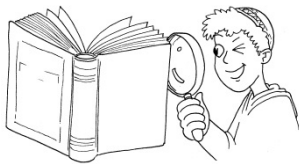
Meer informatie: www.jeled.net of mail henny@nik.nl

Als je alle opdrachten hebt gemaakt

- » kun je *arba'a baniem* vinden in een hagada.
- » kun je de tekst lezen
- » ken je de belangrijkste woorden
- » weet je waar de inhoud over gaat
- » kun je bij de seder iets vertellen over *Arba'a baniem*

Wat ga je in dit werkboekje doen?

- opzoeken** in een hagada
- lezen**
- achtergrond **info**
- extra** opdrachten
- belangrijke woorden **vertalen**

opzoeken in een hagada

Een **הגדה** *hagada* heeft een vaste volgorde.

Na Ma'ase beRabbi Eliëzer (zie werkboek 4) komt een stukje dat begint met *amar rabbi Elazar*.

Sla dit over, tot je bij **ברוך המקום ברוך הוא** *Baroech Hamakom baroech Hoe* komt. Dat is het begin van **אַרְבַּעַה בְּנִים** *arba'a baniem*. Dat betekent letterlijk: de vier zonen.

Er is ook nog een andere manier om *arba'a baniem* te vinden. Heeft jouw hagada illustraties? Dan kun je de het stukje over deze vier heel verschillende kinderen meestal gemakkelijk herkennen!

Let op: niet in de hagada van Hausdorff!

Waar staat **אַרְבַּעַה בְּנִים** *arba'a baniem* in jouw hagada? Op bladzijde _____

Lezen

- 1 בְּרוּךְ הַמָּקוֹם בְּרוּךְ הוּא
- 2 בְּרוּךְ שֶׁנִּתְּן תּוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל
- 3 כְּנִגְדַּת אַרְבַּעַת בְּנֵי דִבְרָה תּוֹרָה.
- 4 אֶחָד חָכָם.
- 5 וְאֶחָד רָשָׁע.
- 6 וְאֶחָד תָּם.
- 7 וְאֶחָד שְׂאִינוֹ יוֹדֵעַ לְשִׂאוֹל.

» Kijk naar de Hebreeuwse tekst en nummer de blauwe vakjes in de goede volgorde.

Keneged arba'a vaniem dibra Tora.

3

Weechad sje'eeno jodea lisjol.

Echad chacham.

Baroech sjenatan Tora leamo Jisraeel

Weechad tam.

Baroech hamakom baroech hoe

Weechad rasja.

Info

אַרְבַּעַת בְּנֵי
arba'a baniem

אַרְבַּעַת בְּנֵי (de vier zonen, of kinderen) sluit aan bij het verhaal over rabbi Eliëzer en zijn collega's. De vijf geleerden wisten samen zoveel over Pesach te vertellen, dat ze de hele nacht door konden gaan met de seder. Vertellen is een belangrijk onderdeel van sederavond.

Arba'a baniem gaat over verschillende manieren van vragen stellen. Want een goede of belangstellende vraag kan de aanleiding zijn voor een mooi verhaal of interessante uitleg.

» **Vraag 1**

Leg aan de hand van een voorbeeld uit, hoe een geïnteresseerde vraag het voor iemand gemakkelijker kan maken om iets te vertellen.

De vier kinderen van *Arba'a banieim* stellen vragen over de seder. Dat doen ze ieder op hun eigen manier:

1	<i>chacham</i>	- de geïnteresseerde vragensteller
2	<i>rasja</i>	- de opstandige vragensteller
3	<i>tam</i>	- de eenvoudige vragensteller
4	<i>Sje'eeno jodea lisjol</i>	- wie (nog) niet kan of durft te vragen

Een hagada is vaak geïllustreerd met mooie of grappige tekeningen. En er is geen deel van de hagada dat in de loop van de geschiedenis op zoveel verschillende manieren afgebeeld dan de vier vragenstellers van *arba'a banieim*.

» **Vraag 2**

Arba'a banieim spreekt tot de verbeelding. De vier kinderen vertegenwoordigen heel uiteenlopende karakters.

Beschrijf hoe de *arba'a banieim* in jouw hagada zijn afgebeeld:

1 chacham : _____

2 rasja: _____

3 tam : _____

4: sje'eeno jodea lisjol _____

» **Vraag 3**

Zoek op internet een afbeelding van de 'vier zonen' (zoekterm: four sons hagadah) die je bijzonder vindt. Waaraan kun je zien wie de *chacham* is, en wie de *rasja*? Ben je het eens met deze 'kenmerken' of juist helemaal niet? Leg je antwoord uit.

Extra opdrachten

Of je nu vaak gesederd hebt of nog nooit, of je veel of weinig weet over Pesach, of je jong bent of oud: tijdens de סדר mag iedereen vragen stellen – en antwoorden bedenken. De vier zonen kunnen verschillende karakters voorstellen. Of vier stadia in de ontwikkeling van een mens: van een baby die nog geen vragen kan stellen naar een ‘wijze, die niet alleen interessante vragen bedenkt, maar ook nadenkt over de vragen van anderen.

אַרְבָּעָה בְּנִים leert ons, dat de manier waarop je een vraag stelt invloed heeft op het antwoord dat je krijgt. Op een belangstellende vraag volgt een andere reactie dan op een ongeïnteresseerde vraag – of een brutale opmerking.

De vier voorbeeldvragen van אַרְבָּעָה בְּנִים komen uit de תורה. De indeling in verschillende ‘karakters’ is gemaakt door de joodse geleerden die de הגדה hebben samengesteld. Bij elke vraag geven ze advies voor een toepasselijk antwoord.

	<p>חכם - de 'wijze'</p> <p>Vraag: Wat is de betekenis van de regels, de wetten en de voorschriften die de Eeuwige onze God jullie heeft opgedragen? (Devariem 6:20)</p> <p>Advies: Leg enkele voorschriften van Pesach uit, bijvoorbeeld betekenis van het afikoman.</p>
	<p>רשע - de 'kwaadwillige'</p> <p>Vraag: Wat betekent dit gedoe voor jullie? (Sjemot 13:14)</p> <p>Advies: Zorg dat deze vragensteller ‘met zijn mond vol tanden staat’: dat hij zich realiseert dat je een vraag ook op een andere manier kunt stellen. Probeer te ontdekken wat er achter deze vraag zit – waarom doet hij zo ‘opstandig’?</p>
	<p>תם - de 'eenvoudige'</p> <p>Vraag: waarom doen we dit? (Sjemot 12:26)</p> <p>Advies: Geef een antwoord dat deze vragensteller kan begrijpen, bijvoorbeeld: om te herinneren wat er vroeger in Egypte is gebeurd en hoe de Eeuwige ons toen heeft geholpen’.</p>
<p>Teken deze ‘zoon’ zelf</p>	<p>שְׂאִינוּ יוֹדֵעַ לְשַׂאוֹל – ‘die nog niet kan (of durft) te vragen’ (Sjemot 13:8)</p> <p>Advies: Zorg ervoor dat hij zich op zijn gemak voelt, vertel iets over de seder en moedig hem aan om zelf een vraag te bedenken en te stellen.</p>

Opdracht 1

Bespreek deze vragen samen met een klasgenoot.

- » Hoe kun je merken dat de חָכָם geïnteresseerd is en zich heeft voorbereid op de סִּדּוּר?

- » Wat is het grootste verschil tussen de vraag van de חָכָם en die van de רָשָׁע?

- » Geef een kort antwoord op de vraag van de חָכָם.

Tip: wat is het belangrijkste, wat moet je in ieder geval weten om iets van de seder te kunnen begrijpen?

Opdracht 2

- » Verzin een vraag die past bij een van de אַרְבַּעַת בְּנֵי־מִצְרַיִם (je mag zelf kiezen wie van de vier).
Bedenk daarna hoe je deze vraag het beste kunt beantwoorden.

Wie van de vier kies je? _____

Vraag: _____

Antwoord: _____

Opdracht 3

- » Maak een poster met jouw versie van de vier kinderen.

Je mag de אַרְבַּעַת בְּנֵי־מִצְרַיִם zelf bedenken, maar je kunt ook illustraties downloaden. Ga voor ideeën naar <https://www.nli-education-uk.org/pesach-activity>

Een handige site om posters te maken: www.canva.com

Vertalen

- » Omcirkel de Nederlandse woorden die (ongeveer) hetzelfde betekenen als de oranje Hebreeuwse woorden. Kijk naar het voorbeeld.

Gezegend is God ('de plaats'), gezegend is Hij	1 בְּרוּךְ הַמָּקוֹם בְּרוּךְ הוּא
Gezegend die de Tora gaf aan zijn volk Jisraeel	2 בְּרוּךְ שֶׁנָּתַן תּוֹרָה לְעַמּוֹ? יִשְׂרָאֵל
Over vier kinderen spreekt de Tora:	3 כְּנֶגֶד אַרְבָּעָה בָּנִים דְּבָרָה תּוֹרָה
Eén is wijs en één is kwaadwillig,	4 אֶחָד תָּכֵם וְאֶחָד רָשָׁע
Eén is eenvoudig	5 וְאֶחָד תָּם
En één weet niets te vragen	6 וְאֶחָד שְׂאִינוּ יוֹדֵעַ לְשְׂאוֹל.

חֲכָם

De 'wijze', wat zegt hij ?	1 חֲכָם מָה הוּא אוֹמֵר?
Wat betekenen de voorschriften	2 מָה הַעֲדוֹת
En de wetten en de regels	3 וְהַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים
Die de Eeuwige onze God jullie heeft opgedragen?	4 אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶתְכֶם

רָשָׁע

De kwaadwillige, wat zegt hij ?

1 רָשָׁע מָה הוּא אוֹמֵר?

Wat betekent dit 'gedoe' voor jullie?

2 מָה הָעֲבוּדָה הַזֹּאת לָכֶם

תָּם

De eenvoudige, wat zegt hij ?

1 תָּם מָה הוּא אוֹמֵר?

Wat is dit?

2 מָה זֹאת?

שְׂאִינוּ יוֹדֵעַ לְשֹׂאוֹל

Wanneer iemand nog niet kan vragen

1 שְׂאִינוּ יוֹדֵעַ לְשֹׂאוֹל

Dan moet jij hem aanmoedigen

2 אַתָּה פְּתַח לוֹ

Want er is gezegd: vertel het aan je kind

3 שְׂנַאֲמַר וְהַגַּדְתָּ לְבִנְךָ

Op die dag, als volgt

4 בְּיוֹם הַהוּא לְאִמּוֹר

Dit is om wat de Eeuwige voor mij heeft gedaan

5 בְּעִבּוֹר זֶה עָשָׂה יְיָ לִי

Toen ik uit Egypte vertrok

6 בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם

- » Kijk naar het begin van אַרְבַּעַה בְּנִים. Schrijf het nummer dat voor de Hebreeuwse zin staat in het goede vakje.

- 1 בְּרוּךְ הַמָּקוֹם בְּרוּךְ הוּא
- 2 בְּרוּךְ שֶׁנִּתְּנָה תּוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל
- 3 כְּנִגְדַּת אַרְבַּעַה בְּנִים דִּבְרָה תּוֹרָה.
- 4 אֶחָד חָכָם.
- 5 וְאֶחָד רָשָׁע.
- 6 וְאֶחָד תָּם.
- 7 וְאֶחָד שְׂאִינוֹ יוֹדֵעַ לְשֵׂאוֹל.

Welke zin gaat over iemand die een **eenvoudige** vraag stelt?

In welke zin bedanken we הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא voor de **Tora**?

Welke zin gaat over een **opstandige** vragensteller?

In welke zin staat de naam van dit gedeelte, (de) **vier zonen**?

Welke zin gaat over iemand **die geen vraag durft te stellen**?

Welke zin noemt een **bijzondere naam** van הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא ?

Welke zin gaat over een **geïnteresseerde** vragensteller?

- » Meer leren over de hagada?

Ga verder met werkboek 6: De Tien Plagen

